

Regeringens proposition

1987/88:84

om ändring i namnlagen (1982:670)



Prop.
1987/88:84

Regeringen föreslår riksdagen att anta det förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 28 januari 1988.

På regeringens vägnar

Kjell-Olof Feldt

Anna-Greta Leijon

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa ändringar i namnlagen (1982:670).

Ändringarna innebär bl. a. att makar, som har ingått äktenskap före namnlagens ikraftträdande och då har fått mannens efternamn som gemensamt efternamn, skall kunna ta hustruns efternamn som ogift och gemensamt efternamn genom en anmälan till pastorsämbetet. Vidare föreslås att reglerna om ändring av förnamn förenklas så att det blir möjligt att byta ut, lägga till eller stryka mer än ett förnamn genom anmälan till pastorsämbetet. Förenklingen innebär också att det inte längre krävs att tilltalsnamnet kommer först för att ordningsföljden mellan förnamnen skall få ändras genom anmälan.

Dessutom föreslås en särskild regel om fördelningen av rättegångskostnader i ärenden vid domstol om förklaring att ett namnbyte är förenligt med ett barns bästa.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 1988.

Förslag till

Lag om ändring i namnlagen (1982:670)

Härigenom föreskrivs i fråga om namnlagen (1982:670)¹
dels att 8, 31, 32 och 45 §§ skall ha följande lydelse,
dels att i övergångsbestämmelserna till lagen skall föras in en ny punkt,
 9, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

Ett barn under 18 år, som för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem har tagits emot av någon annan än barnets föräldrar, kan genom anmälan till pastorsämbetet byta sitt efternamn till ett namn som bärs av den eller dem som har tagit emot barnet eller till ett namn som bärs av någon av dem, om den eller de vars namn avses har samtyckt till namnbytet och domstol har funnit att namnbytet är förenligt med barnets bästa.

Den som har bytt efternamn enligt första stycket kan genom anmälan till pastorsämbetet byta tillbaka till *ett* efternamn som han eller hon har burit *tidigare*.

Den som har bytt efternamn enligt första stycket kan genom anmälan till pastorsämbetet byta tillbaka till *det* efternamn som han eller hon har burit *närmast före det namnbytet*.

31 §

Den som enligt 30 § har förvärvat ett enda förnamn kan genom anmälan till pastorsämbetet förvärva ytterligare ett förnamn.

Den som enligt 30 § har förvärvat flera förnamn kan genom anmälan till pastorsämbetet *antingen* byta ut *ett av förnamnen mot ett nytt förnamn eller enbart lägga till ett förnamn eller stryka ett förnamn*. Sådan anmälan får göras *endast en gång*.

Den som enligt 30 § har förvärvat ett enda förnamn kan genom anmälan till pastorsämbetet förvärva ytterligare *ett eller flera* förnamn.

Den som enligt 30 § har förvärvat flera förnamn kan genom anmälan till pastorsämbetet byta ut, *stryka eller lägga till ett eller flera förnamn*. *Ett av de förnamn som har förvärvats enligt 30 § skall dock alltid behållas*.

Anmälan enligt denna paragraf får göras endast en gång.

32 §

Ändring av ordningsföljden mellan två eller flera förnamn, *så att tilltalsnamnet kommer först*, kan göras genom anmälan till pastorsämbetet. Genom en sådan anmälan får även stavningen ändras, om inte namnets uttal ändras genom detta.

Ändring av ordningsföljden mellan två eller flera förnamn kan göras genom anmälan till pastorsämbetet. Genom en sådan anmälan får även stavningen ändras, om inte namnets uttal ändras genom detta.

¹ Lagen omtryckt 1982:1134.

45 §

En ansökan om förklaring att ett namnbyte enligt 6, 8 eller 11 § är förenligt med barnets bästa prövas av den domstol som tar upp frågor om vårdnaden om barnet.

I ärenden enligt första stycket skall domstolen, om det kan ske, höra den vars efternamn barnet bär, om denne inte är vårdnadshavare. Domstolen skall även inhämta yttrande från socialnämnden.

I ärenden enligt första stycket får domstolen förordna att vardera parten skall bära sin rättegångskostnad.

1. Denna lag (1982:670) träder i kraft den 1 januari 1983. Beträffande svenska medborgare som har hemvist i Finland träder dock 50 § i kraft först den dag regeringen bestämmer.¹

2. Genom den nya lagen upphävs namnlagen (1963:521). Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrifter som har ersatts av bestämmelser i den nya lagen, tillämpas i stället de nya bestämmelserna.

3. Om inte annat sägs i det följande, tillämpas den nya lagen även i fall då anmälan eller ansökan har gjorts före ikraftträdandet men då ännu inte har slutligt prövats.

4. Förnamn och släktnamn som har förvärvats enligt den gamla lagen anses som förnamn respektive efternamn som har förvärvats enligt den bestämmelse i den nya lagen som gäller för motsvarande fall. Tilläggsnamn som avses i den gamla lagen anses som mellannamn enligt den nya lagen.

5. Om en kvinna, som enligt bestämmelser före den gamla lagen bär sitt eget och en makes efternamn i förening, ingår nytt äktenskap, anses namnen vid tillämpning av den nya lagen som ett efternamn vilket har förvärvats på grund av ett tidigare äktenskap.

6. Bestämmelsen i 13 § 7 tillämpas inte i fall då en ansökan har kommit in till patent- och registreringsverket före den nya lagens ikraftträdande.

7. I fråga om verkan av dom, genom vilken fastställs att en man inte är far till ett barn, tillämpas den gamla lagen i fall då dom i första instans har meddelats före den nya lagens ikraftträdande.

8. Bestämmelsen i 48 § om samtycke av barn över 12 år tillämpas inte i fall då en anmälan eller ansökan har gjorts före den nya lagens ikraftträdande.

9. Har kvinnan i ett äktenskap före ikraftträdandet förvärvat mannens efternamn eller vid äktenskaps ingående före ikraftträdandet behållit ett annat efternamn än det namn som hon har burit som ogift och har makarna inte därefter bytt efternamn, får de som gemensamt efternamn anta det namn som hustrun senast har burit som ogift. Förvärvet av det gemensamma namnet görs genom att makarna gemensamt anmäler namnbytet till-

¹ 50 § har trätt i kraft den 1 januari 1986 beträffande svenska medborgare som har hemvist i Finland (1985:906).

*pastorsämbetet. Ett sådant förvärv
skall anses ha skett med stöd av 9 §
i den nya lagen.*

-
1. Denna lag (1988:000) träder i kraft den 1 juli 1988.
 2. Den som före utgången av juni 1988 har lagt till, bytt eller strukit förnamn med stöd av 31 § får ytterligare en gång ansöka om tillägg, byte eller strykning av förnamn enligt 31 § andra stycket i dess nya lydelse.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 7 januari 1988

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Sigurd-
sen, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, S. Andersson, Bod-
ström, Göransson, Gradin, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Johansson,
Hulterström, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén

Föredragande: statsrådet Leijon

Lagrådsremiss om ändring i namnlagen (1982:670)

1 Inledning

Den 1 januari 1983 trädde den nuvarande namnlagen (1982:670, omtryckt 1982:1134) i kraft. Några mindre ändringar har därefter gjorts i de internationellrättsliga reglerna (SFS 1985:372 och 906).

Riksdagen har förordat att regeringen i lämpligt sammanhang överväger om vissa begränsade ändringar bör göras i namnlagen. Särskilt bör prövas om det är lämpligt att lagstiftningsvägen underlätta för makar som har ingått äktenskap före namnlagens ikraftträdande att få namngemenskap under hustruns efternamn som ogift samt om det föreligger ett behov att på ett enklare sätt än för närvarande tillföra adoptivbarn flera förnamn (se LU 1984/85:3, rskr. 1984/85:9; se också LU 1985/86:19 och riksdagens protokoll 1985/86:100, 15 §).

I en skrivelse till regeringen den 25 november 1985 har patent- och registreringsverket framfört önskemål om bl. a. en översyn av namnlagen.

Justitiedepartementet höll i november 1986 överläggningar om namnlagen och dess tillämpning med företrädare för berörda myndigheter och organisationer.

De frågor som sålunda aktualiserats har behandlats i departementspromemorian (Ds Ju 1987:5) Översyn av namnlagen. Promemorian har remissbehandlats.

Till protokollet i detta ärende bör fogas dels det lagförslag som har lagts fram i promemorian som *bilaga 1*, dels en sammanställning av remissyttrandena som *bilaga 2*.

Under lagstiftningsärendets beredning i justitiedepartementet har överläggningar hållits med företrädare för justitiedepartementen i Danmark, Finland och Norge om behovet av ändringar i de nordiska namnlagarna.

2 Allmän motivering

2.1 Makars efternamn

<p>Mitt förslag: Makar som har ingått äktenskap före namnlagens ikraftträdande skall kunna få namngemenskap under hustruns efternamn som ogift genom en anmälan till pastorsämbetet.</p>

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag (se promemorian s. 10–16).

Remissinstanserna: Promemorieförslaget tillstyrks eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser. Två remissinstanser vill emellertid gå längre och generellt utöka äkta makars möjlighet att få namngemenskap. Behovet av den föreslagna ändringen ifrågasätts av en remissinstans, som anser att ändringen i vart fall bör utvidgas så att en kvinna som gift sig förelagens ikraftträdande och därigenom en gång bytt namn får rätt att genom anmälan byta till sig sin mors namn som ogift.

Bakgrunden till mitt förslag: Enligt namnlagen kan de som ingår äktenskap välja att ha den enes efternamn som gemensamt efternamn eller att behålla var och en sitt efternamn från tiden närmast före äktenskapet. De skall senast i samband med vigseln anmäla sitt val av efternamn till pastorsämbetet. Har de valt att ha den enes efternamn som gemensamt efternamn, förvärvat den andre det namnet vid vigseln. För ett sådant namnförvärv krävs att de blivande makarna är överens om det (se 9 §).

De blivande makarnas möjlighet att på detta sätt välja mellan den enes och den andres efternamn har dock en begränsning. De får som gemensamt efternamn inte välja ett namn som någon av dem har förvärvat genom ett tidigare äktenskap (se 9 § tredje stycket).

De nu redovisade reglerna innebär alltså att de blivande makarna enligt namnlagen genom en enkel anmälan till pastorsämbetet kan få namngemenskap under det efternamn som mannen eller kvinnan har burit som ogift.

Även när makarna vid äktenskapets ingående har behållit sina tidigare efternamn och alltså inte då har fått namngemenskap, kan de senare under äktenskapet åstadkomma namngemenskap genom en anmälan till pastorsämbetet. De kan därvid välja fritt mellan mannens och kvinnans efternamn, dock inte ett namn som någon av dem har förvärvat genom ett tidigare äktenskap (se 10 § första och tredje styckena).

Om makarna har uppnått namngemenskap när de ingick äktenskap, kan en av dem senare under eller efter äktenskapet genom en anmälan till pastorsämbetet byta tillbaka till det efternamn som han eller hon senast har burit som ogift (se 10 § andra stycket). Om den ena maken byter tillbaka på detta sätt, får däremot inte den andra maken följa med i det namnbytet (jfr dock vad som strax sägs om möjligheten att ansöka om namnbyte hos patent- och registreringsverket). Inte heller kan en make som under äktenskapet har bytt efternamn därefter genom en anmälan till pastorsämbetet byta till den andra makens efternamn (se 10 § tredje stycket).

Principen bakom dessa bestämmelser i namnlagen är att makarna utan särskild prövning av namnfrågan en gång skall kunna få namngemenskap under äktenskapet och att den av dem som då har bytt efternamn en gång skall kunna byta tillbaka till det efternamn som den maken har haft som ogift. Om makarna vill göra ytterligare namnbyten krävs enligt namnlagen tillstånd av patent- och registreringsverket (se 11 §). För bifall till en ansökan om ett sådant namnbyte krävs i allmänhet att det finns synnerliga skäl för namnbytet (se 14 § andra stycket; jfr framför allt 13 §).

Enligt den ordning som gällde före namnlagens ikraftträdande den 1 januari 1983 förvärvade kvinnan vid äktenskapets ingående automatiskt mannens efternamn, om hon inte anmälde annat. De flesta makar som har ingått äktenskap före år 1983 har därför namngemenskap under det efternamn som mannen har burit som ogift. För dessa innebär namnlagens bestämmelser att makarna inte genom en anmälan till pastorsämbetet nu kan få namngemenskap under det efternamn som hustrun har burit som ogift, eftersom de redan har namngemenskap (jfr 10 § andra och tredje styckena). Hustrun kan visserligen genom en anmälan till pastorsämbetet byta tillbaka till det efternamn som hon hade som ogift, men mannen måste ansöka om tillstånd hos patent- och registreringsverket för att kunna följa med i namnbytet. För bifall till en sådan ansökan krävs som nyss har nämnts i allmänhet att det föreligger synnerliga skäl för namnbytet. Avgiften hos patent- och registreringsverket för att ta upp en sådan ansökan till prövning är fr. o. m. den 1 mars 1987 höjd från 450 kr till 850 kr.

I sammanhanget kan nämnas att makarnas eventuella barn däremot genom en anmälan till pastorsämbetet får följa med i moderns namnbyte (se 5 §).

Ett problem när det gäller prövningen av ansökningar om tillstånd till namnbyten i nu berörda fall är avvägningen mellan sökandens intresse av namngemenskap med den övriga familjen och det namnskydd som bör tillkomma andra som bär namnet (jfr 13 §). När det gäller de senares rätt till skydd för namnet har patent- och registreringsverket sedan gammalt tillämpat en praxis som innebär att samtycke till namnförvärvet krävs från alla andra bärare av namnet om dessa i antal inte har varit fler än ca 100 personer. Är antalet större har däremot samtycke inte krävts.

Rättspraxis i frågor om tillstånd till namnbyten har successivt kommit att kraftigare betona intresset av namngemenskap inom en familj än namnskyddet för andra som bär namnet. Kravet i 14 § namnlagen på synnerliga skäl för namnbytet har sålunda ansetts uppfyllt när namngemenskap tidigare har förelagat i familjen under lång tid, make och barn redan bär det önskade efternamnet och familjen uppenbarligen fäster stor vikt vid fortsatt namngemenskap (RÅ 85 2:31, som gällde en hustrus ansökan om tillstånd att förvärva det efternamn som hennes make och barn hade; i patentbesvärsrätten har under liknande omständigheter mannen i äktenskapet i några fall fått tillstånd att förvärva hustruns namn som ogift).

Skälen för mitt förslag: Av departementspromemorian framgår att makar som har gift sig före namnlagens ikraftträdande ibland upplever det som en klar olägenhet att de saknar rätt att utan särskild prövning få namngemenskap under hustruns efternamn som ogift. Riksdagen har också framhållit att det bör prövas om det är lämpligt att lagstiftningsvägen underlätta för makar som har ingått äktenskap före namnlagens ikraftträdande att få namngemenskap under hustruns efternamn som ogift (se LU 1984/85:3, rskr. 1984/85:9).

Rättspraxis i dessa frågor har visserligen utvecklats i en riktning som innebär att tillstånd till namnbyte torde kunna erhållas i de flesta fall då makar i ett äktenskap som har ingåtts före namnlagens ikraftträdande önskar få namngemenskap under hustruns efternamn som ogift. Deras rätt

till det är dock beroende av en prövning. Det framstår som onödigt komplicerat och kostnadskrävande, såväl för den enskilde som för det allmänna, med en prövning som i praktiken alltid skall leda till ett bifall. Förfarandet i nu ifrågasatt namnbytesfall bör därför kunna förenklas. Makar som har ingått äktenskap före namnlagens ikraftträdande bör kunna få namngemenskap under hustruns efternamn som ogift genom enbart en anmälan till pastorsämbetet. Lagtekniskt kan detta åstadkommas genom ett tillägg till övergångsbestämmelserna till namnlagen.

Om denna lösning väljs uppkommer frågan hur man skall behandla de fall där hustrun – med stöd av de namnregler som gällde före namnlagen – vid äktenskapets ingående har behållit ett annat efternamn än det hon hade som ogift (se 6 § i 1963 års namnlag, 1963:521). Makarna kan ha funnit detta vara bättre än namngemenskap genom mannens efternamn, även om de helst skulle ha önskat få namngemenskap genom hustruns efternamn som ogift. Situationen torde vara ovanlig. För att undvika särbehandling bör emellertid även dessa makar nu få möjlighet att genom en anmälan till pastorsämbetet byta till hustruns efternamn som ogift.

I övrigt finns det enligt min mening inte anledning att nu ompröva de principer som ligger bakom namnlagens regler om makars förvärv av efternamn.

2.2 Fosterbarns efternamn

Mitt förslag: Av lagen bör klart framgå att det namn som ett fosterbarn, som har bytt till fosterförälderns eller fosterföräldrarnas namn, får byta tillbaka till är det namn som barnet bar närmast före detta namnbyte.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag (se promemorian s. 16).

Remissinstanserna: Tillstyrker promemoriaförslaget eller lämnar det utan erinran.

Skälen för mitt förslag: Fosterbarn kan enligt namnlagen under vissa förutsättningar få byta till fosterförälderns eller fosterföräldrarnas efternamn (se 8 § första stycket). Ett fosterbarn som har bytt till fosterförälderns eller fosterföräldrarnas efternamn får genom en anmälan till pastorsämbetet byta tillbaka till ett efternamn som barnet har burit tidigare (se 8 § andra stycket). Av motiven framgår att regeln inte är avsedd att tillämpas så att den som har bytt namn därefter genom en anmälan skall kunna byta tillbaka till vilket som helst av de namn som barnet kan ha burit tidigare. Det namn som kan komma i fråga bör endast vara det namn som fosterbarnet har burit omedelbart före det att barnet fick namngemenskap med fosterföräldern eller fosterföräldrarna. Lagtexten i 8 § andra stycket bör förtydligas i enlighet härmed.

Mitt förslag: En möjlighet införs att lägga till, byta ut eller stryka inte bara ett utan flera förnamn. Vidare skall det vid en ändring av ordningsföljden mellan förnamnen inte längre krävas att tilltalsnamnet kommer först.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag (se promemorian s. 17–20).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker promemorieförslaget eller lämnar det utan erinran. Fyra remissinstanser vill att barn skall ges möjlighet att påverka eller själva få anmäla en ändring av förnamnen. En remissinstans anser att alla förnamnsändringar skall få göras genom anmälan till pastorsämbetet.

Bakgrunden till mitt förslag: Enligt namnlagen skall varje barn ges ett eller flera förnamn, som inom tre månader från födelsen skall anmälas till pastorsämbetet (se 30 §). Den som på detta sätt har förvärvat ett enda förnamn kan genom en anmälan till pastorsämbetet förvärva ytterligare ett förnamn. Den som har förvärvat flera förnamn kan genom en sådan anmälan antingen byta ut ett av förnamnen mot ett nytt förnamn eller enbart lägga till ett förnamn eller stryka ett förnamn. En sådan anmälan om tillägg, byte eller strykning får göras endast en gång (se 31 §).

Bestämmelserna i 31 § namnlagen innebär alltså att tillägg, byte eller strykning av förnamn får avse endast ett förnamn och kan göras endast en gång samt att den som bara har ett förnamn inte kan byta eller stryka det.

Genom en anmälan till pastorsämbetet får också ordningsföljden mellan två eller flera förnamn ändras, så att tilltalsnamnet kommer först. Även stavningen av ett förnamn får ändras på detta sätt, om inte uttalet ändras därigenom (se 32 §). Enligt lagens förarbeten jämföras med stavningsändring ett borttagande eller tillägg av bindestreck mellan förnamn (se prop. 1981/82:156 s. 70). Anmälan om ändring av ordningsföljd eller stavning får göras hur många gånger som helst.

Tillägg, ändring eller strykning av förnamn i andra fall än som nu har berörts kräver tillstånd av patent- och registreringsverket (se 33 §). Ansökningsavgiften i sådana fall är fr. o. m. den 1 mars 1987 höjd från 250 kr till 450 kr. För bifall till en ansökan om tillstånd krävs att det föreligger särskilda skäl för åtgärden.

Namnlagens begränsningar av rätten att lägga till, byta eller stryka förnamn har fått särskilda konsekvenser för barn som adopteras från andra länder. I de flesta fall har sådana barn redan ett eller flera förnamn när de kommer till Sverige. Har barnet ett enda förnamn kan adoptivföräldrarna endast lägga till *ett* svenskt förnamn. Har barnet flera utländska förnamn kan adoptivföräldrarna byta ut *ett* av namnen mot ett svenskt eller eventuellt lägga till *ett* svenskt förnamn. Adoptivbarn som redan vid ankomsten till Sverige har förnamn kan således inte genom en anmälan till pastorsämbetet få mer än ett förnamn som anknyter till adoptivföräldrarna i det nya hemlandet. Önskar adoptivföräldrarna ge barnet ytterligare förnamn är de hänvisade till att ansöka om detta hos patent- och registreringsverket.

Förhållandet har väckt kritik. Riksdagen har också framhållit att behovet av att tillföra adoptivbarn förnamn på ett enklare sätt än för närvarande bör prövas särskilt (se LU 1984/85:3, rskr. 1984/85:9; jfr LU 1985/86:19).

Skälen för mitt förslag: De spärrar som finns när det gäller ändring och tillägg av förnamn motiveras av att det inte skall vara möjligt att genom en enkel anmälan till pastorsämbetet byta såväl efternamn som förnamn och därigenom helt byta namnidentitet; minst ett ursprungligt förnamn skall alltid behållas (se LU 1981/82:41 s. 36). Utan att vika från denna princip torde det dock vara möjligt att göra det enklare för adoptivföräldrar att ge adoptivbarn de förnamn som föräldrarna önskar. Det finns emellertid inte anledning att begränsa förenklingen till att avse endast adoptivbarn. Namnlagen bör därför ändras så att det blir möjligt för den som har förvärvat ett enda förnamn att därefter genom anmälan förvärva ett *eller flera* förnamn och för den som har förvärvat flera förnamn att lägga till ett *eller flera* förnamn.

Om den som ursprungligen har förvärvat flera förnamn får rätt att lägga till mer än ett förnamn, finns det knappast skäl att behålla spärren mot att byta ut mer än ett förnamn. Avsikten bakom tillägget av flera förnamn kan ju vara en önskan att slippa ifrån några av de ursprungliga namnen. Det kan inte vara rimligt att den som har fått nya namn fortfarande skall behöva bära ett antal ursprungliga namn som föräldrarna egentligen inte önskar att barnet skall bära. Namnlagen bör därför ändras så att den som vill ändra sina förnamn kan välja att byta ut ett eller flera av namnen under förutsättning att något av de ursprungliga förnamnen behålls.

Under remissbehandlingen har framhållits att utländska adoptivbarn, när de växer upp och blir medvetna om sitt ursprung, ofta har en önskan att genom namnet starkare markera sin identitet. Några remissinstanser anser att ett sådant adoptivbarn bör ha möjlighet att senare självt genom en kostnadsfri anmälan ändra ett namn som adoptivföräldrarna vid adoptions-tillfället har anmält för barnet. Ett par remissinstanser har också föreslagit andra lagändringar när det gäller förnamn.

De förslag till lagändringar som sålunda har framförts under remissbehandling har inte belysts närmare i detta lagstiftningsärende. Underlag saknas därför för att nu ompröva de lösningar i dessa avseenden som namnlagen innehåller. Jag är alltså inte beredd att föreslå några ändringar av det slag som remissinstanserna har varit inne på.

En särskild fråga är om det bör finnas en övergångsbestämmelse med sikte på de adoptivbarn som redan har fått förnamn enligt de hittills gällande bestämmelserna. Det skulle då röra sig om sådana adoptivbarn som genom en anmälan till pastorsämbetet har fått ett nytt förnamn men vilkas adoptivföräldrar har avstått från att ansöka hos patent- och registreringsverket om ytterligare förnamn trots att de önskar ge barnet flera sådana.

Den lagändring som nyss har förordats innebär ingen ändring i den nuvarande regeln att det inte går att vända sig till pastorsämbetet mer än en gång med anmälan om tillägg, byte eller strykning av förnamn. Till skillnad från sådana adoptivbarn för vilka anmälan om förnamn görs efter den föreslagna lagändringen har emellertid de barn för vilka anmälan redan har

skett inte haft möjlighet att anmäla mer än ett namn. Från rättvisesynpunkt är det därför motiverat med en övergångsbestämmelse som medger att ytterligare en anmälan till pastorsämbetet om tillägg av förnamn skall få göras i dessa fall.

Regeln i namnlagen om att ordningsföljden mellan två eller flera förnamn kan ändras genom en anmälan till pastorsämbetet, så att tilltalsnamnet kommer först (se 32 §), motiverades vid sin tillkomst främst med att det inte var möjligt att få tilltalsnamnet särskilt markerat i folkbokföringens dataregister med därav följande olägenheter (se prop. 1981/82: 156 s. 45; jfr LU 1981/82:41 s. 37).

Vid propositionens behandling i riksdagen framhölls att det var väsentligt att dataregistren anpassades så att det var möjligt att få tilltalsnamnet markerat utan att ordningsföljden mellan förnamnen ändrades (se LU 1981/82:41 s. 37 f). En sådan ordning är nu genomförd. Ett av huvudskälen för bestämmelsen i 32 § kan därför sägas ha fallit bort. Det har däremot från skilda håll framförts önskemål om att genom anmälan kunna ändra ordningsföljden mellan förnamnen utan att tilltalsnamnet därmed kommer först. Något beaktansvärt skäl att förvägra den enskilde en sådan möjlighet föreligger knappast. En ändring av ordningsföljden mellan förnamnen bör därför kunna ske utan att det, såsom för närvarande, krävs att tilltalsnamnet därvid kommer först. Bestämmelsen i 32 § bör jämkas i enlighet härmed.

2.4 Rättegångskostnader

Mitt förslag: I ärenden om domstols förklaring att ett namnbyte är förenligt med barnets bästa får domstolen förordna att vardera parten skall bära sin rättegångskostnad.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag när det gäller rättegångskostnader i ärenden enligt 6 § namnlagen (se promemorian s. 25–26).

Remissinstanserna: Tillstyrker promemoriaförslaget eller lämnar det utan erinran. En remissinstans anser dock att rättegångskostnaderna bör kunna kvittas mellan parterna även i ärenden enligt 11 § andra stycket namnlagen.

Skälen för mitt förslag: Om ett barn under 18 år bär någon av föräldrarnas namn som efternamn utan att denna förälder är vårdnadshavare krävs det, som tidigare har nämnts, för byte av barnets namn att föräldern har samtyckt till namnbytet eller att domstol har funnit att namnbytet är förenligt med barnets bästa (se 6 § namnlagen). Enligt den ordning som rådde innan namnlagen kom till år 1982 krävdes domstolsprövning även i fall då föräldrarna var överens om namnbytet.

I indispositiva mål, dvs. mål som rör rättsförhållanden som inte får bestämmas på annat sätt än genom dom, får domstolen enligt 18 kap. 2 § rättegångsbalken bestämma att vardera parten skall bära sin rättegångs-

kostnad. I rättsfallet NJA 1977 s. 495 ansåg högsta domstolen att den bestämmelsen kunde tillämpas i ett sådant namnämne som det nu är fråga om.

I senare rättspraxis har frågan uppkommit om denna princip gäller även efter tillkomsten av 1982 års namnlag. Sålunda har Svea hovrätt i två beslut år 1984 (nr 9:SÖ 105 och nr 9:SÖ 115) uttalat att namnlagen i ärenden enligt 6 § om domstols förklaring att ett namnbyte är förenligt med barnets bästa inte ger möjlighet att oavsett utgången i målet förordna att vardera parten skall bära sin rättegångskostnad. Till skillnad härifrån har Göta hovrätt i ett beslut år 1987 (RH 1987:49) ansett att vardera parten i ett ärende av detta slag skall stå sina egna kostnader.

Ärenden om domstols förklaring att ett namnbyte är förenligt med barnets bästa får anses vara av den karaktären att domstolen, i enlighet med vad som ansågs gälla före namnlagens ikraftträdande, bör kunna förordna att vardera parten skall bära sin rättegångskostnad. Med hänsyn till den tvekan som har kommit till uttryck i rättspraxis på denna punkt bör en uttrycklig bestämmelse om detta tas in i namnlagen.

2.5 Långtidsdömdas namnbyten

En fråga som berördes redan i förarbetena till namnlagen (se prop. 1981/82:156 s. 14) är om rätten till namnbyte kan missbrukas av dem som av mer eller mindre obehöriga skäl vill dölja sin identitet under olika namnbeteckningar. När det gäller dem som har dömts till långvariga fängelsestraff har frågan på senare tid fått förnyad aktualitet. Sålunda har ifrågasatts om långtidsdömda skall kunna byta namn medan de avtjänar straff.

Jag har från riksskatteverket inhämtat att det totala antalet anmälningar om namnändring kan uppskattas till cirka 60 000 per år. En begränsning av möjligheten till namnbyte för långtidsdömda skulle innebära att pastorsexpeditionerna i varje enskilt ärende på något sätt måste ta reda på om den som anmäler namnbyte avtjänar ett längre fängelsestraff eller inte. Med hänsyn till det stora antalet ärenden inrymmer en sådan ordning alltför stora olägenheter för att kunna övervägas som en lämplig lösning. Även integritetsskäl talar emot ett sådant system.

I sammanhanget bör också beaktas att ett namnbyte i en del fall kan utgöra en förutsättning för en återanpassning av den dömda. Även hänsynen till den dömdes familj talar ibland för att ett namnbyte skall kunna ske redan under pågående verkställighet av straffet.

De skäl som jag nu har anfört talar enligt min mening mot att någon ändring görs i namnlagen beträffande långtidsdömdas rätt till namnbyte.

Däremot är det viktigt att säkerställa att långtidsdömdas namnbyten kommer till berörda myndigheters kännedom. Det bör ske genom organisatoriska åtgärder inom framför allt kriminalvården. Sådana åtgärder har redan vidtagits.

De förordade ändringarna i namnlagen kräver inte några särskilda förberedelser. Ändringarna bör lämpligen träda i kraft den 1 juli 1988.

2.7 Kostnader

De föreslagna lagändringarna ger inte upphov till några särskilda kostnader för statsverket.

3 Upprättat lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom justitiedepartementet upprättats förslag till lag om ändring i namnlagen (1982:670).

Förslaget bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 3*.

4 Specialmotivering

8 §

Ett barn under 18 år, som för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem har tagits emot av någon annan än barnets föräldrar, kan genom anmälan till pastorsämbetet byta sitt efternamn till ett namn som bärs av den eller dem som har tagit emot barnet eller till ett namn som bärs av någon av dem, om den eller de vars namn avses har samtyckt till namnbytet och domstol har funnit att namnbytet är förenligt med barnets bästa.

Den som har bytt efternamn enligt första stycket kan genom anmälan till pastorsämbetet byta tillbaka till *det* efternamn som han eller hon har burit *närmast före det namnbytet*.

Ändringen förtydligar att byte får ske endast till det efternamn som fosterbarnet hade omedelbart före det att barnet fick fosterföräldrarnas eller fosterföräldrarnas efternamn. Frågan har behandlats i avsnitt 2.2.

31 §¹

Den som enligt 30 § har förvärvat ett enda förnamn kan genom anmälan till pastorsämbetet förvärva ytterligare ett *eller flera* förnamn.

Den som enligt 30 § har förvärvat flera förnamn kan genom anmälan till pastorsämbetet byta ut *eller stryka* ett *eller flera* av förnamnen eller lägga till ett *eller flera* förnamn. *Ett av de förnamn som har förvärvats enligt 30 § skall dock alltid behållas.*

Anmälan enligt denna paragraf får göras endast en gång.

Genom ändringen införs en möjlighet att lägga till, byta ut eller stryka mer än ett förnamn. Ett av de ursprungliga förnamnen måste dock alltid behållas. Tillägg, byte eller strykning av förnamn får ske endast en gång.

¹ I propositionsförslaget har andra stycket fått ändrad lydelse.

Genom punkt 2 i övergångsbestämmelserna till de lagändringar som föreslås i detta lagstiftningsärende ges dock möjlighet att ytterligare en gång göra tillägg, byte eller strykning av förnamn, om en sådan åtgärd tidigare har vidtagits under tiden mellan den 1 januari 1983 och den tidpunkt då de angivna lagändringarna träder i kraft.

Den nya utformningen av 31 § torde få betydelse framför allt för adoptivbarn som har fötts i ett annat land. Genom den nya lydelsen av paragrafen öppnas möjlighet för adoptivföräldrarna att ge barnet fler än ett svenskt förnamn.

32 §

Ändring av ordningsföljden mellan två eller flera förnamn kan göras genom anmälan till pastorsämbetet. Genom en sådan anmälan får även stavningen ändras, om inte namnets uttal ändras genom detta.

Genom ändringen – som består i att några ord utgår ur lagtexten – slopas kravet att tilltalsnamnet skall sättas först när ordningsföljden på förnamnen ändras. Frågan har behandlats i avsnitt 2.3.

45 §

En ansökan om förklaring att ett namnbyte enligt 6, 8 eller 11 § är förenligt med barnets bästa prövas av den domstol som tar upp frågor om vårdnaden om barnet.

I ärenden enligt första stycket skall domstolen, om det kan ske, höra den vars efternamn barnet bär, om denne inte är vårdnadshavare. Domstolen skall även inhämta yttrande från socialnämnden.

I ärenden enligt första stycket får domstolen förordna att vardera parten skall bära sin rättegångskostnad.

Tredje stycket, som är nytt, reglerar hur rättegångskostnaderna skall fördelas i ärenden enligt första stycket. Huvudprincipen är, liksom i andra ärenden enligt namnlagen som handläggs i allmän domstol, att reglerna om rättegångskostnader i tvistemål i allmänhet skall tillämpas (se 11 § lagen 1946:807 om handläggning av domstolsärenden och 18 kap. rättegångsbalken). I förtydligande syfte föreskrivs att domstolen i ärenden enligt första stycket får – i enlighet med vad som gäller i indispositiva mål enligt 18 kap. 2 § rättegångsbalken – förordna att vardera parten skall bära sin rättegångskostnad (se avsnitt 2.4 i den allmänna motiveringen).

Övergångsbestämmelserna till namnlagen (1982:670)

9. Har kvinnan i ett äktenskap före ikraftträdandet förvärvat mannens efternamn eller vid äktenskapets ingående före ikraftträdandet behållit ett annat efternamn än det namn som hon har burit som ogift och har makarna inte därefter bytt efternamn, får de som gemensamt efternamn anta det namn som hustrun senast har burit som ogift. Förvärvet av det gemensamma namnet görs genom att makarna gemensamt anmäler

namnbytet till pastorsämbetet. Ett sådant förvärv skall anses ha skett med stöd av 9 § i den nya lagen.

Prop. 1987/88:84

Genom bestämmelserna i denna punkt får makar som har ingått äktenskap före den 1 januari 1983 och som då har fått mannens namn som gemensamt efternamn en möjlighet att gemensamt byta till hustruns efternamn som ogift genom en enkel anmälan till pastorsämbetet. Även när hustrun vid vigseln har behållit sitt efternamn men senare – före namnlagens ikraftträdande – har bytt till mannens efternamn, kan makarna med stöd av bestämmelserna i denna punkt byta till hustruns efternamn som ogift. Detsamma gäller när hustrun vid äktenskapets ingående före den 1 januari 1983 har behållit ett annat efternamn än det som hon senast har burit som ogift. En förutsättning är dock att makarna inte efter namnlagens ikraftträdande har bytt efternamn. Skälen för ändringen har redovisats i avsnitt 2.1.

Det förvärv av efternamn som sker enligt bestämmelserna i punkt 9 skall anses ha skett med stöd av 9 § namnlagen. Detta får betydelse för möjligheterna att senare göra ytterligare namnändringar med stöd av 10 §.

Övergångsbestämmelserna till de nu föreslagna lagändringarna¹

1. Denna lag (1988:000) träder i kraft den 1 juli 1988.

2. Den som efter utgången av år 1982 men före utgången av juni 1988 har lagt till, bytt eller strukit förnamn med stöd av 31 § får ytterligare en gång ansöka om ändring av förnamn enligt den paragrafen.

Som har nämnts under 31 § behövs en övergångsbestämmelse till den paragrafen som möjliggör att den som under tiden mellan den 1 januari 1983 och 1 juli 1988 har lagt till, bytt ut eller strukit ett förnamn kan göra tillägg, utbyte eller strykning av förnamn ytterligare en gång.

5 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över lagförslaget.

6 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

¹ Punkt 2 har fått ändrad lydelse i propositionsförslaget.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1988-01-14

Närvarande: f. d. regeringsrådet Wieslander, regeringsrådet Wadell, justitierådet Magnusson.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 7 januari 1988 har regeringen på hemställan av statsrådet Anna-Greta Leijon beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i namnlagen (1982: 670).

Förslaget har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Maria Renmyr.

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 28 januari 1988

Närvarande: statsrådet Feldt, ordförande, och statsråden Gustafsson, Leijon, Peterson, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Johansson, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén

Föredragande: statsrådet Leijon

Proposition om ändring i namnlagen (1982:670)

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande (beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde den 7 januari 1988) över förslag till lag om ändring i namnlagen (1982:670).

Föredraganden upplyser att lagrådet har lämnat förslaget utan erinran och hemställer att regeringen, efter vissa redaktionella ändringar, föreslår riksdagen att anta förslaget.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta det förslag som föredraganden har lagt fram.

Promemorians lagförslag

Förslag till

Lag om ändring i namnlagen (1982:670)

Härigenom föreskrivs i fråga om namnlagen¹

dels att 8, 31 och 32 §§ skall ha följande lydelse,

dels att i lagen skall föras in en ny paragraf, 47 a §, av följande lydelse,

dels att i övergångsbestämmelserna till lagen skall föras in en ny punkt, 9, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

Ett barn under 18 år, som för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem har tagits emot av någon annan än barnets föräldrar, kan genom anmälan till pastorsämbetet byta sitt efternamn till ett namn som bärs av den eller dem som har tagit emot barnet eller till ett namn som bärs av någon av dem, om den eller de vars namn avses har samtyckt till namnbytet och domstol har funnit att namnbytet är förenligt med barnets bästa.

Den som har bytt efternamn enligt första stycket kan genom anmälan till pastorsämbetet byta tillbaka till *ett* efternamn som han eller hon har burit *tidigare*.

Den som har bytt efternamn enligt första stycket kan genom anmälan till pastorsämbetet byta tillbaka till *det* efternamn som han eller hon har burit *närmast före det namnbytet*.

31 §

Den som enligt 30 § har förvärvat ett enda förnamn kan genom anmälan till pastorsämbetet förvärva ytterligare ett förnamn.

Den som enligt 30 § har förvärvat flera förnamn kan genom anmälan till pastorsämbetet *antingen* byta ut ett av förnamnen *mot ett nytt förnamn* eller *enbart* lägga till ett förnamn *eller stryka ett förnamn*. *Sådan anmälan får göras endast en gång*.

Den som enligt 30 § har förvärvat ett enda förnamn kan genom anmälan till pastorsämbetet förvärva ytterligare ett *eller flera förnamn*.

Den som enligt 30 § har förvärvat flera förnamn kan genom anmälan till pastorsämbetet byta ut *eller stryka* ett *eller flera* av förnamnen eller lägga till ett *eller flera* förnamn. *Ett av de förnamn som har förvärvats enligt 30 § skall dock alltid behållas*.

Anmälan enligt denna paragraf får göras endast en gång.

32 §

Ändring av ordningsföljden mellan två eller flera förnamn, *så att* tilltalsnamnet kommer först, kan göras genom anmälan till pastors-

Ändring av ordningsföljden mellan två eller flera förnamn kan göras genom anmälan till pastorsämbetet. Genom en sådan anmälan får

¹ Lagen omtryckt 1982:1134.

ämbetet. Genom en sådan anmälan får även stavningen ändras, om inte namnets uttal ändras genom detta.

även stavningen ändras, om inte namnets uttal ändras genom detta.

47 a §

I ärenden om förklaring att ett namnbyte enligt 6 § är förenligt med barnets bästa får förordnas att vardera parten skall bära sin rättgångskostnad. I övrigt gäller om rättgångskostnad i ärenden vid allmän domstol enligt denna lag vad som föreskrivs om tvistemål i allmänhet.

1. Denna lag (1982:670) träder i kraft den 1 januari 1983. Beträffande svenska medborgare som har hemvist i Finland träder dock 50 § i kraft först den dag regeringen bestämmer.¹

2. Genom den nya lagen upphävs namnlagen (1963:521). Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrifter som har ersatts av bestämmelser i den nya lagen, tillämpas i stället de nya bestämmelserna.

3. Om inte annat sägs i det följande, tillämpas den nya lagen även i fall då anmälan eller ansökan har gjorts före ikraftträdandet men då ännu inte har slutligt prövats.

4. Förnamn och släktnamn som har förvärvats enligt den gamla lagen anses som förnamn respektive efternamn som har förvärvats enligt den bestämmelse i den nya lagen som gäller för motsvarande fall. Tilläggsnamn som avses i den gamla lagen anses som mellannamn enligt den nya lagen.

5. Om en kvinna, som enligt bestämmelser före den gamla lagen bär sitt eget och en makes efternamn i förening, ingår nytt äktenskap, anses namnen vid tillämpning av den nya lagen som ett efternamn vilket har förvärvats på grund av ett tidigare äktenskap.

6. Bestämmelsen i 13 § 7 tillämpas inte i fall då en ansökan har kommit in till patent- och registreringsverket före den nya lagens ikraftträdande.

7. I fråga om verkan av dom, genom vilken fastställs att en man inte är far till ett barn, tillämpas den gamla lagen i fall då dom i första instans har meddelats före den nya lagens ikraftträdande.

8. Bestämmelsen i 48 § om samtycke av barn över 12 år tillämpas inte i fall då en anmälan eller ansökan har gjorts före den nya lagens ikraftträdande.

9. Har kvinnan i ett äktenskap före ikraftträdandet förvärvat manens efternamn eller vid äktenskaps ingående före ikraftträdandet behållit annat efternamn än det namn som hon har burit som ogift och har makarna inte därefter bytt efternamn, får de som gemensamt efternamn anta det namn som hust-

¹ 50 § har trätt i kraft den 1 januari 1986 beträffande svenska medborgare som har hemvist i Finland (1985:906).

run senast har burit som ogift. Förvärvet av det gemensamma namnet görs genom att makarna gemensamt anmäler namnbyte till pastorsämbetet. Ett sådant förvärv skall anses ha skett med stöd av 9 § i den nya lagen.

-
1. Denna lag (1987:000) träder i kraft den 1 januari 1988.
 2. Den som efter utgången av år 1982 men före utgången av år 1987 har lagt till, bytt eller strukit förnamn med stöd av 31 § får ytterligare en gång göra sådana ändringar av förnamn.
 3. Har en ansökan om förklaring enligt 6 § om att ett namnbyte är förenligt med barnets bästa gjorts före ikraftträdandet, gäller äldre bestämmelser om rättegångskostnad.

Sammanställning av remissyttrandena

Remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av kammarrätten i Stockholm, Stockholms tingsrätt, domstolsverket, socialstyrelsen, riksskatteverket, patent- och registreringsverket, patentbesvärsrätten, statens invandrarverk, Stockholms domkapitel, kyrkobokföringsinspektören i Stockholms stifts andra inspektionsområde, Sollentuna pastorexpedition, statens nämnd för internationella adoptioner, Sveriges advokatsamfund, Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund samt adoptionscentrum.

Remissvaren

Remissinstanserna har överlag tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran. Från sex av instanserna har dock nedan redovisade synpunkter inkommit.

Patent- och registreringsverket

Förnamnen

Förslaget om att förnamnsfrågor i stor utsträckning bör handläggas på lokal nivå biträdes av patentverket. Emellertid anser verket att det inte finns några bärande skäl att göra inskränkningar i rätten att byta förnamn på sätt som föreslås. Verket föreslår därför att alla förnamnsändringar får göras vid den lokala myndigheten.

Makars namngemenskap

Förslaget om förenkling för makar att erhålla förnyad namngemenskap går i samma riktning som PRV föreslagit. Emellertid är promemorians förslag inte helt tillfyllt. Om vikten av makars namngemenskap skall bryta igenom spärreglerna mot upprepade namnbyten, bör den få göra det fullt ut.

PRV förordar en regel av den innebörden att äkta makar alltid bör kunna bära gemensamt namn, om de så önskar och om en av makarna har rätt att förvärva namnet ifråga, dock med det undantaget att namnet inte får härröra från tidigare äktenskap.

47 a §

Skulle de föreliggande förslagen komma att genomföras anser PRV att vad som stadgas i 47 a § om betalning av rättegångskostnaderna vid domstol skall gälla ej endast vid tillämpningen av 6 § namnlagen, utan även då 11 § 2 st tillämpas. Detta bör framgå av 47 a §.

Övergångsbestämmelse för förnamn

PRV anser att övergångsbestämmelsen i förslaget beträffande förnamn, som skulle möjliggöra ett ytterligare byte för dem som bytt förnamn under tiden 1983–1987 med stöd av 31 § namnlagen, innebär en orättvisa mot

dem, som under samma tid bytt enligt 33 § mot betalning vid PRV. De som bytt namn genom ansökan till PRV fräntas genom bestämmelsen rätten att ånyo byta namn utan kostnad. Verket anser därför att övergångsbestämmelsen bör utgå ur förslaget.

— — —
PRV biträder med de förslag som framförts ovan att ändringarna i namnlagen genomförs. Vid ett ställningstagande till förslagen i departementspromemorian bör folkbokföringspropositionen och RRV:s skrivelse om samordningen av namnfrågorna beaktas. (Se nedan)

Handläggningen av namnärenden

Patent- och registreringsverket har förutom ovan redovisade synpunkter i sitt yttrande även behandlat allmänna frågor om handläggningen av namnärenden. Verket har härvid tagit upp frågor som aktualiserats genom riksrevisionsverkets "Kartläggning av kostnader och intäkter samt konkurrensförhållanden vid Patent- och registreringsverket, etapp 2, namnsektionen" samt genom regerings proposition om att överföra folkbokföringen från pastorsämbetena till de lokala skattemyndigheterna (prop. 1986/87: 158). Verket har i dessa delar i en sammanfattning yttrat följande.

Sammanfattningsvis vill verket instämma i RRV:s uppfattning att en bättre samordning av namnändehandläggningen av såväl ekonomiska och administrativa som rättsliga skäl bör eftersträvas.

Emellertid är det PRV:s mening att sådan samordning inte kan åstadkommas utan föregående utredning i enlighet med verkets hemställan till regeringen (skrivelse den 25 november 1985). Den förutsätter vidare ytterligare ändring av namnlagen och reglerna för folkbokföringen. Arbetet härmed bör bedrivas skyndsamt och samordnas med organisationskommittén för folkbokföringen. PRV förordar att en särskild arbetsgrupp tillsätts för beredning namnrättsfrågorna.

— — —
PRV vill understyrka behovet av en central namnmyndighet med en i förhållande till andra myndigheter förstärkt och klart definierad roll. Verket föreslår att den ovan föreslagna särskilda arbetsgruppen under organisationskommittén för folkbokföringsfrågor ges i uppdrag att framlägga förslag rörande den administrativa och rättsliga samordningen mellan den centrala namnmyndigheten och övriga myndigheter inom namnområdet.

PRV vill slutligen framhålla att de immaterialrättsliga aspekterna på namnfrågorna förutsätter en kompetens som endast finns inom verket.

Patentbesvärsrätten

Patentbesvärsrätten har inget att erinra mot att de ändringar genomförs i namnlagen (NL) som föreslås i promemorian i fråga om fosterbarns byte av efternamn (8 § NL), om förvärv, byte m. m. av förnamn (31 – 32 §§ NL) samt om fördelning av rättegångskostnader i ärenden om namn vid allmän domstol (47 a § NL).

Promemorian innehåller härutöver ett förslag om ett tillägg till namnlagens övergångsbestämmelser (P 9), som berör äktenskap ingångna före namnlagens ikraftträdande och som innebär att båda makar i ett sådant äktenskap – utan hinder av spärreglerna i 10 § 3 st NL – skall kunna genom anmälan till pastorsämbetet gemensamt anta det efternamn som

hustrun senast burit som ogift. Patentbesvärsrätten, som förutsätter att det för mannens del krävs hustruns samtycke till ett sådant namnbyte, har i och för sig inte något att invända mot detta förslag.

Den rättspraxis som numera föreligger på namnrättens område efter avgöranden i patentbesvärsrätten och regeringsrätten ger närmast entydigt vid handen att domstolarna – också i andra fall där makar vill uppnå fortsatt namngemenskap under ett namn som enligt de nuvarande reglerna en av makarna i ett äktenskap kan förvärva genom anmälan – fäst helt avgörande vikt vid makarnas intresse av fortsatt namngemenskap inom familjen. Den av makarna som till följd av spärreglerna i 10 § NL varit hänvisat till att göra ansökan enligt 11 § NL om tillstånd till namnbyte har således med tillämpning av 14 § 2 st NL på den angivna grunden befunnits ha förebragt synnerliga skäl för namnbytet och har fått detta godkänt utan hinder av bl. a. utomståendes rätt till namnet ifråga. Särskilt det i promemorian redovisade avgörandet av regeringsrätten (s. 12) belyser detta förhållande. Mot nu angiven bakgrund bör det enligt patentbesvärsrättens mening ytterligare övervägas om inte makars rätt att uppnå namngemenskap genom anmälan bör utsträckas till att generellt avse de situationer då ena maken enligt nuvarande regler (exempelvis enligt 5 § eller 10 § 2 st NL) är berättigad till ett namnförvärv genom anmälan till pastorsämbetet.

Stockholms domkapitel

Domkapitlet tillstyrker de föreslagna ändringarna, men har vissa synpunkter på möjligheterna att ändra förnamn. Vidare vill domkapitlet ta upp frågan om möjligheten av inom namnlagens räm ta upp invandrararnas namnskick.

Förnamn

Det är mycket tillfredsställande att frågan om förnamn för adoptivbarn – särskilt utländska sådana – nu funnit sin lösning och att de adoptivföräldrar som tidigare fått avslag på sina ansökningar nu kan återkomma.

Ett annat problem som domkapitlet vill visa på är den situation som uppkommer då föräldrarna under barnets underårlighet utnyttjat möjligheten att få ändring av förnamnen. När barnet uppnår myndighetsåldern och kan bestämma helt själv, saknar det möjlighet att genom anmälan få någon ändring till stånd. I sådana situationer bör det enligt domkapitlets mening ändring kunna få ske genom anmälan till pastorsämbetet.

Namnskick för invandrare

Antalet invandrare på vilka svensk namnlag blir tillämplig ökar ständigt. Domkapitlet har ofta ärenden vari det är omöjligt att tillgodose invandrararnas önskan om att få tillämpa sitt ursprungliga namnskick. Uttalanden görs mycket ofta om vikten av att invandrarerna behåller sin kultur till båtad både för dem själva och det svenska samhället. Det namnskick de för med sig är också en del av deras kultur. De som drabbast mest är invandrare från spansk- och portugisisktalande länder. Även andra grupper drabbas. Detta gäller främst hustruns och barnens efternamn. Det är angeläget att en möjlighet öppnas att på ett enkelt sätt kunna tillgodose dessa gruppers berättigade önskingar.

Sollentuna pastorexpedition

Pastorexpeditionen menar, att de ändringar i namnlagen, som föreslås i promemorian är bra och löser flera av de problem som lagen tidigare givit

upphov till. På tre punkter har vi emellertid förslag att komma med.

1. Övergångsbestämmelser, punkt 9

Pastorsexpeditionen har gjort en enkel statistik som visar att av drygt 900 vigslar i Sollentuna under senaste tre åren endast 12 önskat ta hustruns namn som gemensamt namn. Frågan är därför om en övergångsbestämmelse är av behovet framkallad. Men *om* ändring görs, bör den också innefatta de fall då kvinnan som gift sig före lagens ikraftträdande, önskar ta sin mors namn som ogift som sitt eget. Alltså byte enligt 5 §, oaktat hon redan genom giftermål en gång bytt namn. Pastorsexpeditionen intryck är att behovet av en sådan övergångsbestämmelse är något större än den nu föreslagna.

2. I promemorian stycket 5 (sid 21 ff) diskuteras föräldrarnas rätt att ge och ändra barnets namn. Lagen innebär emellertid inget skydd för barnets rätt att senare i livet själv ändra sitt förnamn genom en anmälan till pastorsämbetet, t. ex. genom att ta bort ett förhatligt förnamn, om nämligen föräldrarna redan tidigare ändrat barnets namn. Vi föreslår därför att lagen ändras så att föräldrarna inte kan ändra sitt barns en gång givna namn förrän barnet själv kan ge sitt bifall d v s från och med 12 års ålder i kongruens med lagen i övrigt.

3. Enligt mycket gammal rätt får vid det kristna dopet läggas till ett kristningsnamn. Den rätten bör stå ograverad, oavsett lagen i övrigt. Den religiösa situationen i vårt land kan förändras så att de kyrkliga handlingarna blir mer religiöst medvetna eller faller bort. Redan nu döps inte så få ungdomar i samband med konfirmationen, och det händer att de då begär att få lägga till ett särskilt dopnamn – det tycks vara en allmänt utbredd föreställning att så är möjligt. Så länge ingen namnändring skett tidigare innebär det inget problem, men när så inträffar, kommer det att kännas mycket onaturligt, att det nya dopnamnet inte kan erkännas utan ansökan till Patent- och Registreringsverket med allt vad det innebär.

Statens nämnd för internationella adoptioner, NIA

Förnamn

NIA anser att den det rör själv bör ges möjlighet till sådan anmälan då vederbörande blivit så vuxen att han/hon kan ha en egen uppfattning av namnbyttets betydelse för individens identitet. NIA föreslår fyllda 12 år.

Anledningen till NIA:s ställningstagande är att all forskning rörande utländska adoptivbarn visar att namnet har en stor betydelse för adoptivbarnens identitetsutveckling. Barnpsykolog Ingegärd Gardell genomförde 1974–79 en undersökning där 207 adoptivbarn över 10 år ingick. Gardell konstaterade att ungdomarnas utveckling mot en egen identitet påverkas positivt bl. a. av att de får välja det namn som känns riktigt för dem. Gardell fann också att 4 av 10 adoptivföräldrar gav barnen typiskt svenska tillnamn, 3 av 10 gav dem tillnamn som var typiskt för ursprungslandet medan de övriga gav barnen internationella tillnamn. 11 % av barnen hade vid undersökningstillfället valt att ändra sitt tillnamn, i de flesta fall till ett namn från ursprungsmiljön.

Om adoptivföräldrarna har utnyttjat möjligheten att ta bort samtliga barnets ursprungsnamn utom ett begränsar det naturligtvis senare barnets möjligheter att välja det tilltalsnamn det själv önskar. Biologiska föräldrar torde sällan ha anledning att utnyttja möjligheten att låta barnet byta förnamn eftersom de själva från början bestämt barnets namn. Detta möjliggör för den unge själv att senare byta namn. Då det gäller adoptivbarn torde det däremot bli regel att adoptivföräldrarna utnyttjar möjlighe-

ten till byte eller tillägg av namn eftersom de flesta adoptivföräldrar önskar ge barnet ett eller flera svenska namn.

Om promemorians förslag genomförs kan adoptivbarnen därför förmodas bli sämre lottade än barn födda i Sverige då det gäller att efter eget önskemål få välja förnamn. Samtidigt är adoptivbarnens identitetsutveckling speciell och beroende av flera faktorer än andra barns eftersom de i sin identitet ska integrera såväl sitt ursprung från ett annat land som sin svenska uppväxt. Enligt NIA:s mening bör därför den det rör ges en möjlighet att själv påverka valet av namn då vederbörande är så vuxen att han/hon kan ha en mening om namnets betydelse för den egna identiteten utöver att adoptivföräldrar i samband med adoption får ändra, utesluta eller lägga till ett eller flera förnamn för barnet.

Adoptionscentrum

Den nuvarande lagstiftningen har medfört besvär och kostnader för föräldrar, som önskar ge sitt adoptivbarn mer än ett namn utöver det/de namn barnet har från sitt ursprungsland. Det är därför med tillfredsställelse vi konstaterar att denna fråga uppmärksammats i samband med översynen av namnlagen. Vi ifrågasätter emellertid om man inte borde gå ytterligare ett steg längre i samband med översynen av lagen.

I lagen om allmän försäkring (4 kap. 5 §) jämföras ett barns födelse med den tidpunkt då adoptivföräldrar får ett barn i sin vård. Ett motsvarande tillägg till 30 § i namnlagen skulle ge adoptivföräldrarna samma möjlighet som biologiska föräldrar att ge barnet ett eller flera förnamn genom anmälan till pastorsämbetet.

Namnet är en viktig del av barnets identitet. Ett adoptivbarn från ett annat land kan komma till Sverige med flera förnamn. Adoptivföräldrarna kan välja att endast låta barnet behålla ett av dessa namn. När barnet i tonåren börjar få ett ökat intresse för sitt ursprung, vilket ofta sker, kan det vilja återta ett eller flera av de namn det mist. Den föreslagna ändringen av 31 § ger denna möjlighet vilket är positivt. För att stärka barnets intresse och ge det en möjlighet att själv påverka en namnändring bör i den föreslagna ändringen av paragrafen införas att namnändringen inte får ske innan barnet fyllt 12 år och inte utan barnets samtycke.

Vi är mycket positiva till den föreslagna övergångsbestämmelsen, som ger adoptivföräldrar, som av kostnadsskäl avstått från tillägg av ytterligare namn, möjlighet att ännu en gång hos pastorsämbetet göra en sådan ändring av förnamn.

Lagrådsremissens lagförslag

Lag om ändring i namnlagen (1982:670)

Härigenom föreskrivs i fråga om namnlagen (1982:670)¹ dels att 8, 31, 32 och 45 §§ skall ha följande lydelse, dels att i övergångsbestämmelserna till lagen skall föras in en ny punkt, 9, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

Ett barn under 18 år, som för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem har tagits emot av någon annan än barnets föräldrar, kan genom anmälan till pastorsämbetet byta sitt efternamn till ett namn som bärs av den eller dem som har tagit emot barnet eller till ett namn som bärs av någon av dem, om den eller de vars namn avses har samtyckt till namnbytet och domstol har funnit att namnbytet är förenligt med barnets bästa.

Den som har bytt efternamn enligt första stycket kan genom anmälan till pastorsämbetet byta tillbaka till *ett* efternamn som han eller hon har burit *tidigare*.

Den som har bytt efternamn enligt första stycket kan genom anmälan till pastorsämbetet byta tillbaka till *det* efternamn som han eller hon har burit *närmast före det namnbytet*.

31 §

Den som enligt 30 § har förvärvat ett enda förnamn kan genom anmälan till pastorsämbetet förvärva ytterligare ett förnamn.

Den som enligt 30 § har förvärvat flera förnamn kan genom anmälan till pastorsämbetet *antingen* byta ut *ett av förnamnen mot ett nytt förnamn* eller *enbart* lägga till ett förnamn eller *stryka ett förnamn*. *Sådan anmälan får göras endast en gång.*

Den som enligt 30 § har förvärvat ett enda förnamn kan genom anmälan till pastorsämbetet förvärva ytterligare ett *eller flera* förnamn.

Den som enligt 30 § har förvärvat flera förnamn kan genom anmälan till pastorsämbetet byta ut *eller stryka ett eller flera* av förnamnen eller lägga till ett *eller flera* förnamn. *Ett av de förnamn som har förvärvats enligt 30 § skall dock alltid behållas.*

Anmälan enligt denna paragraf får göras endast en gång.

32 §

Ändring av ordningsföljden mellan två eller flera förnamn, *så att tilltalsnamnet kommer först*, kan göras genom anmälan till pastorsämbetet. Genom en sådan anmälan får även stavningen ändras, om inte namnets uttal ändras genom detta.

Ändring av ordningsföljden mellan två eller flera förnamn kan göras genom anmälan till pastorsämbetet. Genom en sådan anmälan får även stavningen ändras, om inte namnets uttal ändras genom detta.

¹ Lagen omtryckt 1982:1134.

En ansökan om förklaring att ett namnbyte enligt 6, 8 eller 11 § är förenligt med barnets bästa prövas av den domstol som tar upp frågor om vårdnaden om barnet.

I ärenden enligt första stycket skall domstolen, om det kan ske, höra den vars efternamn barnet bär, om denne inte är vårdnadshavare. Domstolen skall även inhämta yttrande från socialnämnden.

I ärenden enligt första stycket får domstolen förordna att vardera parten skall bära sin rättegångskostnad.

1. Denna lag (1982:670) träder i kraft den 1 januari 1983. Beträffande svenska medborgare som har hemvist i Finland träder dock 50 § i kraft först den dag regeringen bestämmer.¹

2. Genom den nya lagen upphävs namnlagen (1963:521). Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrifter som har ersatts av bestämmelser i den nya lagen, tillämpas i stället de nya bestämmelserna.

3. Om inte annat sägs i det följande, tillämpas den nya lagen även i fall då anmälan eller ansökan har gjorts före ikraftträdandet men då ännu inte har slutligt prövats.

4. Förnamn och släktnamn som har förvärvats enligt den gamla lagen anses som förnamn respektive efternamn som har förvärvats enligt den bestämmelse i den nya lagen som gäller för motsvarande fall. Tilläggsnamn som avses i den gamla lagen anses som mellannamn enligt den nya lagen.

5. Om en kvinna, som enligt bestämmelser före den gamla lagen bär sitt eget och en makes efternamn i förening, ingår nytt äktenskap, anses namnen vid tillämpning av den nya lagen som ett efternamn vilket har förvärvats på grund av ett tidigare äktenskap.

6. Bestämmelsen i 13 § 7 tillämpas inte i fall då en ansökan har kommit in till patent- och registreringsverket före den nya lagens ikraftträdande.

7. I fråga om verkan av dom, genom vilken fastställs att en man inte är far till ett barn, tillämpas den gamla lagen i fall då dom i första instans har meddelats före den nya lagens ikraftträdande.

8. Bestämmelsen i 48 § om samtycke av barn över 12 år tillämpas inte i fall då en anmälan eller ansökan har gjorts före den nya lagens ikraftträdande.

9. Har kvinnan i ett äktenskap före ikraftträdandet förvärvat mannens efternamn eller vid äktenskaps ingående före ikraftträdandet behållit ett annat efternamn än det namn som hon har burit som ogift och har makarna inte därefter bytt efternamn, får de som gemensamt efternamn anta det namn som hustrun senast har burit som ogift. Förvärvet av det gemensamma namnet görs genom att makarna

¹ 50 § har trätt i kraft den 1 januari 1986 beträffande svenska medborgare som har hemvist i Finland (1985:906).

*gemensamt anmäler namnbytet till
pastorsämbetet. Ett sådant förvärv
skall anses ha skett med stöd av 9 §
i den nya lagen.*

-
1. Denna lag (1988:000) träder i kraft den 1 juli 1988.
 2. Den som efter utgången av år 1982 men före utgången av juni 1988 har lagt till, bytt eller strukit förnamn med stöd av 31 § får ytterligare en gång ansöka om ändring av förnamn enligt den paragrafen.

Innehåll

Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	2
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 7 januari 1988 ...	5
1 Inledning	5
2 Allmän motivering	5
2.1 Makars efternamn	5
2.2 Fosterbarns efternamn	8
2.3 Förnamn	9
2.4 Rättegångskostnader	11
2.5 Långtidsdömdas namnbyten	12
2.6 Ikraftträdande	13
2.7 Kostnader	13
3 Upprättat lagförslag	13
4 Specialmotivering	13
5 Hemställen	15
6 Beslut	15
Utdrag ur lagrådets protokoll	16
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 28 januari 1988 ..	17
Bilaga 1 Promemorians lagförslag	18
Bilaga 2 Sammanställning av remissyttrandena	21
Bilaga 3 Lagrådsremissens lagförslag	26

